

Toespraak drs. Herman Kaiser, burgemeester Arnhem

We gaan het vandaag hebben over een oorlog van dáár. Het beeld dat de afgelopen dagen door mijn hoofd ging, toen ik mij voorbereidde op deze toespraak, is het beeld van onpeilbare diepten van een verre zee.

We zijn hier bij elkaar om samen de slachtoffers te herdenken van de Japanse Zeetransporten. Tussen 1942 en 1945 verscheepten de Japanners meer dan 68.000 ABDA-militairen, burgers, en Romusha's naar Sumatra, Birma, Siam en Japan.

De gevangenen werden daar naartoe gebracht om te werken voor de Japanse bezetter.

Bij deze transporten verloren meer dan 22.000 mensen hun leven.

De transporten over zee worden de Hell Ships genoemd.

In niets leken deze tochten immers op het romantische beeld dat velen hebben bij het varen over de zee in een mooi en zonnig land.

Wie op you tube ooggetuigen aan het woord hoort, hoort verhalen over als vee bijeen gedreven krijgsgevangen opeen gepakt in veel te kleine ruimen.

Het was er donker, er was nauwelijks plek om te liggen op de harde, kale, houten planken. Slechts twee keer per dag was er een klein beetje eten.

De ruimen waren vies en heet, heel heel heet.

Ze spreken over de beklemmende angst, voor verstikking en wat komen ging.

Ze hadden geen idee waar ze naar toe werden gebracht.

Het leven aan boord was meedogenloos.

Ook zijn er de verhalen over de bombardementen.

Uit het niets was daar ineens die vreselijke herrie en vielen er bommen.

De opeen gepakte gevangenen konden nergens naar toe. Wie toch wist te 'ontsnappen' naar de zee wachtte een kogelregen van de Japanner.

Thailand, Japan en Indonesië zijn ver weg. De verschrikkingen van de oorlog daar waren ook toen voor de mensen hier ver weg.

Het was een onbekende oorlog in een land aan de andere kant van de wereld.

Het was de oorlog van daar.

Velen keerden terug naar hier, met de hoop een rustig, nieuw leven op te bouwen. En te verwerken welke ontberingen zij in Indië hadden meegemaakt.

Tijdens de Japanse bezetting. En tijdens die periode van oorlog en geweld die daarop volgde, de Bersiap.

Maar aangekomen in Nederland was de ontvangst kil en afstandelijk.

Er was nauwelijks inlevingsvermogen, wel veel onbegrip.

De mensen hier hadden hun eigen oorlogsherinneringen en verdriet aan de oorlog van hier. Voor de thuiscomers was de terugkeer naar Nederland een ontgoocheling.

Nederland was in wederopbouw. De schouders werden er onder gezet. Door hard te werken wilde men, het liefst zo snel mogelijk, terug naar het gewone leven van alledag.

In dit leven van alledag was geen ruimte voor gruwelijke oorlogsherinneringen.

Zeker niet voor herinneringen aan een oorlog dáár.

In de nacht des te meer. De overlevenden zijn getekend voor hun leven.

We staan hier samen bij het monument ter nagedachtenis aan de slachtoffers.

Zojuist hebben we een uitbreiding van dit monument onthuld. Monumenten als deze dragen er aan bij dat er voor nabestaanden tastbare herinneringen zijn aan degene die zij verloren.

De oorlog is niet alleen een militaire aangelegenheid, maar juist ook een verhaal van gewone mensen. Het is belangrijk om de ooggetuige verhalen levend te houden. Die moeten worden doorverteld, van generatie op generatie. Nederland leeft nu zeventig jaar in vrede, maar de oorlog is niet aan ons voorbijgegaan. Denk aan Srebrenica, Afghanistan. Dagelijks zien we de vluchtelingenstroom uit Syrië en Noord-Irak.

Door te herdenken tonen we onze eerbied en dankbaarheid aan de slachtoffers en hun nabestaanden. Het draagt bij aan het besef van vrijheid en democratie. Om volledig te beseffen wat vrijheid betekent, moet je weten wat het tegenovergestelde is. De offers kennen die zijn gebracht voor ónze vrijheid. Dat werkt het beste als je je kunt inleven in wat er precies is gebeurd.

Ik wil graag eindigen met een gedicht, geschreven door Huub Oosterhuis:

Aardschokken, schuimzee
Stijgende kolken, raddraaiende luchten
Toen Hij verscheen:
Vechtend voor de verworpenen,
Grondvestend deze wereld, hemel en aarde,
Opnieuw en voorgoed.

Vrouwen, de eersten
Die het zagen geschieden,
Repten het grote nieuws.
'Vluchtende koningen',
Legerscharen verwilderd.
Hun buit valt in onze schoot:
Zilveren duivenvleugels
Wieken goud gegraveerd -

Koningen en hun horden
Als sneeuw over bergen gespreid.'

Alle gebergten der aarde,
De een na de ander jaloers
Dat Hij zijn zetel niet plant
Op een van jullie toptoppen.
Nee nog zetelt Hij niet.

Maar eens zal Hij wonen wijd
Op blinkende bergtop Liefde
stralende berg Nieuwe Wereld.

Daarheen zal Hij voeren
Alle gevangenen die Hij bevrijdde:
Die Hij redde uit vuurzeeën zelfmoord,
Loopgraven, zielslabirinten,
Die Hij opdregde
uit de diepten der zee.

